

گزارش جلسات برگزار شده توسط گروه‌های علمی

فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

گروه علمی: ارتقاء سلامت

تاریخ برگزاری جلسه: ۱۴۰۲/۱۰/۲۷

موضوع جلسه: تحلیل محتوی کتب درسی پایه‌های اول تا ششم از نظر آموزش سلامت (کتب ۱۴۰۲ - ۱۴۰۱)

تهیه کننده: مهدی میلاد

اعضای حاضر در جلسه (حضور، مجازی):

دکتر کامران باقری لنکرانی؛ دکتر محمدحسین تقدیسی؛ دکتر فاطمه رخشانی؛ دکتر حسین ملک افضلی اردکانی؛ دکتر لیلا آزادبخت؛ دکتر عباس استادتقی‌زاده؛ دکتر امید براتی؛ دکتر عبدالرحمن رستمیان؛ دکتر علی رمضانخانی؛ دکتر رضا سعیدی؛ دکتر حمید الله‌وردی‌پور؛ دکتر مریم خیام‌زاده؛ دکتر انسیه جمشیدی؛ دکتر اسدالله رجب؛ دکتر پیام روشنفکر؛ دکتر حسام‌الدین ریاحی؛ دکتر هرمز سنایی‌نسب - مدعوین: دکتر طیبه ارشاد؛ دکتر طیبه رخشانی؛ دکتر سولماز قهرمانی؛ دکتر اعظم گودرزی؛ دکتر حسن مظاهری

خلاصه موضوع / موضوعات مطرح شده در جلسه:

در این جلسه خانم دکتر طیبه رخشانی، گزارش طرح پژوهشی خود را با عنوان «بررسی محتوای کتب درسی دوره ابتدایی از نظر آموزش سلامت»، ارائه دادند. مواردی که در این گزارش ارائه شد، به شرح زیر می‌باشد:

- اهمیت دوران ابتدایی در آموزش سلامت
- ضرورت اجرای کار
- تحلیل محتوای مؤلفه‌های سلامت در کتاب‌های درسی پایه اول تا ششم سال تحصیلی ۱۴۰۲
- روش انجام پژوهش
- بحث و نتیجه‌گیری نهایی

رئوس نتایج:

✓ دوره ابتدایی به عنوان یکی از مهم‌ترین نظام‌های آموزشی کشور محسوب می‌شود. تعداد زیاد کودکان تحت پوشش و ویژگی‌های دانش‌آموزان این دوره از عوامل اهمیت دوران ابتدایی است. لذا سرمایه‌گذاری در این بخش بنیادی یک امر مهم محسوب می‌شود.

- ✓ آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت که به دنبال آن منجر به اتخاذ سبک زندگی سالم شود، باعث پیش‌گیری از چاقی، رفتارهای پرخطر و بیماری‌های واگیر و غیرواگیر در میان دانش‌آموزان و بهبود کیفیت زندگی و افزایش طول عمر آنها می‌شود.
- ✓ مدارس، محیط ایده‌آل و بستری مناسب برای اتخاذ رفتارهای ارتقاء دهنده سلامت هست. بنابراین بررسی و تحلیل کتب درسی به خاطر اهمیت زیادی که در تعیین محتوی و خط‌مشی آموزش دارد، می‌تواند راه‌گشای حل معضلات سلامتی باشد.
- ✓ تحلیل محتوی کتاب‌های دبستان از نظر مؤلفه‌های سلامت (معنوی، روانی، جسمی، اجتماعی، بهداشت محیط، فاکتورهای خطر) نشان داد اولین مؤلفه، بُعد سلامت معنوی است که بیشترین تعداد و وزن را در تحلیل به خود اختصاص می‌داد. رتبه دوم بعد سلامت اجتماعی است که به ارتباطات بین‌فردی در خانواده و جامعه می‌پردازد.
- ✓ به ابعاد سلامت روانی و عوامل خطر بیماری‌ها در کتب اول تا چهارم اشاره نشده است و در کتب پنجم و ششم با اینکه به بعد روانی سلامت پرداخته شده ولی همچنان در بین ابعاد سلامت رتبه آخر را دارد.
- ✓ در کتاب‌های پایه اول تا چهارم، ترتیب مؤلفه‌هایی که به آن‌ها پرداخته شده، عبارتند از: سلامت معنوی، اجتماعی و توجه به محیط زیست. مؤلفه‌ی آخر، سلامت جسمی است که به نسبت سه مؤلفه قبلی کمتر به آن پرداخته‌اند. به بعد روانی و عوامل خطر هیچ اشاره‌ای نشده است.
- ✓ در کتب پایه پنجم و ششم، رتبه‌بندی مؤلفه‌های سلامت به ترتیب: معنوی، اجتماعی، جسمی و توجه به محیط زیست است. در این دو پایه از کلمات مرتبط با ریسک فاکتور بیماری‌ها مانند: سیگار کشیدن، مصرف الکل، چاقی، فشارخون بالا، پرخاشگری، اضطراب و استرس استفاده شده است.
- ✓ نتایج، بیان‌گر توزیع نامتعادل ابعاد سلامت در کتب دبستان است.
- ✓ با توجه به نقش کتب اول دبستان در مسئله آموزش و ایجاد زمینه برای تربیت و زیرساخت سازی کودکان، لازم است به تمام ابعاد سلامت به طور یکسان در کتاب‌های اول و دوم پرداخته شود.
- ✓ با ارتقاء دانش‌آموز و رفتن به پایه‌های بالاتر، کتب درسی نیز تغییر محتوی داده و متناسب با نیازهای کودکان تغییر کرده است؛ هرچند آموزش ارتقاء سلامت و مؤلفه‌های آن، بهتر است از همان سال‌های اول ورود به مدرسه در کتب درسی وجود داشته باشد و آموزش اتخاذ سبک زندگی سالم به کودکان، از همان ابتدا شروع شود.

توصیه‌های مطرح شده:

- بهتر است در مهدکودک‌ها، آموزش‌های غیر رسمی که از طریق بازی انجام می‌شوند در دستور کار قرار گیرد
- قبل از طراحی مطلب در کتب درسی، ابتدا باید مدرس آن را تربیت کرد

- با کمک متخصصان آموزش بهداشت و وزارت آموزش و پرورش می‌توان روی مبحث رشد اولیه دوران کودکی تمرکز کرد
- ابعاد سلامت به خصوص روان و اجتماعی باید تعریف خیلی روشن و مشخص داشته باشند
- مطالب باید متناسب با نیازهای سنی وارد کتب درسی شود
- می‌توان مطالبی را به صورت غیرمستقیم در کتاب‌های غیرمرتبط مانند ریاضی، تاریخ و ... گفت که آموزنده باشد
- روش آموزش بسیار مهم است. مدرس باید روش آموزش را یاد بگیرد و از روش‌های نوین استفاده کند
- محیط مدرسه باید متناسب با آموزش‌ها باشد و به آموزش‌هایی که ارائه می‌گردد، عمل شود.
- جای استانداردهای آموزش و ارتقاء سلامت برای دانش آموزان خالی است
- در برنامه نویسی درسی باید نگاه سیستمی داشته باشیم
- سلامت در برنامه‌های درسی مغفول است. کسانی که برنامه‌های درسی را تدوین می‌کنند، نگاه سلامت محور ندارند
- با همکاری وزارت بهداشت، فرهنگستان علوم پزشکی و آموزش و پرورش می‌توان تغییر رفتار را ایجاد کرد
- مدرسه، کانون تربیت محله است. از طریق مدرسه می‌توان بر روی خانواده‌ها کار کرد
- در سند تحول آموزش و پرورش ۶ ساحت تربیتی تعریف شده است؛ یکی از این ساحت‌ها زیستی-بدنی می‌باشد. در این سند به حوزه سلامت، تربیت بدنی و روان توجه شده است
- تغییر رفتار و نگرش، آموزش را به مقصد می‌رساند.
- اینکه بحث نگرشی در کتاب‌های درسی کمتر دیده می‌شود، به جهت این است که این بخش مسئولیت مستقیم معلم در موقعیت یاددهی-یادگیری است نه کتاب‌های درسی
- معاونت پرورشی وظیفه ارتقاء و حفظ بهداشت سلامت روان دانش آموزان را دارد. این معاونت کتاب درسی ندارد. بسیاری از ماموریت‌های سلامت روان، مرتبط با این بخش است
- درس سلامت و تربیت بدنی کتاب درسی ندارد. در حالی که بیشترین ماموریت درس تربیت بدنی حفظ و ارتقاء سلامت جسمی دانش آموزان است
- در رابطه با استانداردهای آموزش سلامت، راهنمای برنامه درسی حوزه تربیت و یادگیری «سلامت و تربیت بدنی»، در مرحله اعتبار بخشی می‌باشد

➤ پیشنهاد می‌شود نمره سواد سلامت در کارنامه دانش آموزان قرار گیرد و به مرور، سواد سلامت جزو برنامه‌های درسی گنجانده شود